

26. 8. 2002

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povodně, jejich následky a trestní právo

Přírodní katastrofa, jaká nemá pamětníky, letošní povodeň, která zasáhla podstatnou část území Čech a část jižní Moravy, zanechala za sebou obrovskou spoušť a nedozírné škody.

Lidé se potýkají a ještě dlouho budou potýkat s následky záplav, odklízet bahno, vysušovat domy, z trosek stavět nové. Dočasně opuštěná obydlí přivítají zpět své obyvatele.

Přírodní katastrofa, jaká nemá pamětníky, letošní povodeň, která zasáhla podstatnou část území Čech a část jižní Moravy, zanechala za sebou obrovskou spoušť a nedozírné škody.

Lidé se potýkají a ještě dlouho budou potýkat s následky záplav, odklízet bahno, vysušovat domy, z trosek stavět nové. Dočasně opuštěná obydlí přivítají zpět své obyvatele. Někteří z nich ovšem zjistí, že jejich nepřítomnosti nevyužil jen vodní živel, že věci, které jim chybějí, neodnesla voda, ale jiný člověk, nenechavec. Lidé z postižených oblastí, kde pro obtíže v dopravě nebo jiné obtíže vážne pravidelné zásobování, přestanou dostávat humanitární pomoc zdarma a začnou nakupovat v obchodech. Život se začne vracet do normálních kolejí a spolu s tím, jak se lidé začnou vzpamatovávat, začnou také klást otázky, zda škody nemohly být menší, zda pachatel, který jim vykradl opuštěný byt, neměl být důrazněji potrestán, zda obchodník, který předražuje základní potraviny nebo zjevně prodává to, co už mělo skončit na skládce, neporušuje trestní zákon.

Pokusme se na tyto otázky najít odpověď v tomto článku.

I. Odpovědnost za těžší následky povodní

U živelné pohromy takových rozměrů, jakou byla srpnová povodeň roku 2002 je opravdu obtížné stanovit, zda následky mohly být nižší. Výjimkou pravděpodobně je pražské metro, které bylo koncipováno jako protiatomový kryt pro stovky tisíc obyvatel Prahy a jehož uzávěry měly vydržet talkovou vlnu atomového výbuchu, měly být vzduchotěsné a měly vydržet i nápor protržení všech přehrad Vltavské kaskády. Nezanedbal někdo včasné uzavření závěřů tunelů a stanic?

Mohla být činnost hrázných na těchto přehradách efektivnější?

Věděly chemické továrny na březích řek, kde a jak bezpečně mají uložen chemicky nebezpečný odpad nebo chemické suroviny?

Odpovědi na tyto otázky mají význam pro vyvození trestní odpovědnosti konkrétních osob za způsobení obecného nebezpečí.

Obecné nebezpečí trestní zákon definuje v základní skutkové podstatě trestného činu úmyslného obecného ohrožení, v ustanovení § 179 odst. 1 takto:

"Kdo úmyslně vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí

škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání (obecné nebezpečí)."

Trestný je také ten, kdo obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení.

Povodně ovšem úmyslně způsobeny nebyly, ani být nemohly, proto u osob v nejrůznějším postavení přichází v úvahu odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti, podle § 180 tr. zák.

Toto ustanovení, vzhledem k jeho významu pro předmět našeho zkoumání, ocitujme celé:

(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší obecné nebezpečí anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b)

a) škodu velkého rozsahu, nebo

b) těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel

potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví nebo smrt více osob.

Už jsme si řekli, že v případě povodní by přicházela v úvahu odpovědnost především za ztížení odvrácení nebo zmírnění obecného nebezpečí, tedy za včasnost přijetí protipovodňových opatření, jakými jsou evakuace, stavění hrází, uzavření vodotěsných vrat metra apod.

Je třeba říci, že minulá vláda v rámci legislativní smršti vypracovala ucelený soubor zákonů pro krizové stavy, a parlament je schválil.

Jde především o ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, č. [110/1998](#) Sb., podle jehož článku 6 může vláda, v případě nebezpečí z prodlení i předseda vlády (s pozdějším dodatečným schválením vlády) vyhlásit nouzový stav.

V době nouzového stavu jsou suspendována některá základní práva a svobody, zejména svobody a pohybu a pobytu, neboť je nutno evakuovat osoby, je suspendován zákaz nucených prací, neboť lze nařídit pracovní povinnost, je omezena svoboda majetku, neboť některé věci, stroje a zařízení je možné vlastníkům odejmout a použít k likvidaci následků povodní nebo k stavění hrází apod.

Dalším takovým zákonem je zákon č. [240/2000](#) Sb., o krizovém řízení (krizový zákon). Ten zcela jasně stanoví kompetence vlády, ministerstev vnitra a zdravotnictví a krajských hejtmanů (primátora hl. města Prahy) a přednostů okresních úřadů, v případě obcí pak i obecních úřadů a starostů obcí. Zákon pamatuje i na to, že pokud z nějakých důvodů starosta obce nemůže funkci vykonávat (zahynul, je zraněn, není v obci přítomen a nemůže se na místo dostavit apod.) může okresní úřad na jeho místo jmenovat dočasně zmocněnce.

Jde o to, že odpovědnost v době, kdy krizová situace trvá, je na fyzických osobách, které stojí v čele příslušného území, oni mají tak říkajíc poslední slovo a konečnou odpovědnost za přijetí či nepřijetí

určitého opatření.

Plnění povinností, vyplývajících z krizového zákona, je možné považovat za plnění důležité povinnosti ve smyslu § 180 odst. 2 písm. b) tr. zák. Proto příkaz k uzavření metra, který přišel opožděně, padá na hlavu pražského primátora, neboť právo a povinnost vydat takový příkaz v poslední instanci měl právě on. Odpovědnost mohou samozřejmě nést i další osoby, které tvořily jeho krizový štáb, ale to vše se musí stát předmětem šetření orgánů činných v trestním řízení.

Je pak nepochybné, že následkem porušení právě této povinnosti byla škoda velkého rozsahu, proto je dáno podezření i z naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 180 odst. 3 písm. a) tr. zák.

Naopak pokud jde o oběti povodní, kterých bylo podle posledních zpráv čtrnáct, formálně by tento počet naplňoval znaky "smrti více osob", tzn. nejméně tři osob.

K těmto úmrtím však došlo zcela zřejmě bez cizího zavinění, na různých místech republiky, bez možnosti včas zasáhnout a odvrátit smrt, která někdy vznikla zbytečným hazardem (jízda na raftu na rozvodněné Berounce, vjetí autem do proudu Malše v Kaplici apod).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)